

ADÖLESANLARDA AİLEDEN VE ARKADAŞLARDAN ALGILANAN SOSYAL DESTEK VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ*

İlknur KAHRİMAN**

Sevinç POLAT***

ÖZET

Bu araştırma, adölesanların aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla 1-30 Ocak 2002 yılı içerisinde tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini, Trabzon İl Merkezi'ndeki liselerde okuyan 13.730 adölesan oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem büyüklüğü T. Yamane'nin geliştirdiği 0.05 yanılığ için minimum örneklem büyüklüğü tablosuna göre, 390 kişi olarak belirlenmiş, evreni daha iyi temsil edebilmesi için 500 adölesan değerlendirmeye alınmıştır. Adölesanların buldukları liselerden örnekleme seçilmesinde liselerin evrendeki temsil düzeyleri gözönüne alınarak her liseden o oranda öğrenci belirlenmiş daha sonra belirlenen sayıda öğrenci yi seçmek için lise son sınıf öğrencilerinin listelerinden şubeleri dikkate alınmaksızın basit rastgele örnekleme yöntemi ile saptanan sayıya ulaşmaya kadar araştırmaya öğrenci alınmıştır.

Veriler, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve sosyal ilişkilerini belirleyen kişisel bilgi formu, Procidona ve Heller'in Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği(ASD-AUAR) ve Stanley Coopersmith'in Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ) ile toplanmıştır. Değerlendirmede, yüzdelik, t testi, korelasyon ve varyans analizi kullanılmıştır.

Adölesanların aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamasının 12.081:4.1 olduğu ($p<0.05$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalamasının 13.901:4.6 olduğu ($p<0.05$) saptanmıştır. Adölesanların benlik saygısı puan ortalamasının 64.031:16.67 olduğu, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile aralarında pozitif bir ilişkinin bulunduğu ($r=0.423AsD/AL$ $r=0.414ASD/AR$, $p<0.05$) ve aile ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek arttıkça, adölesanların benlik saygısının yükseldiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, sosyal destek, adölesan, hemşirelik.

ABSTRACT

The Relationship Between The Self-Esteem Level And The Perceived From Their Families And Friends

This research planned as descriptive was conducted in 1-30 January 2002 to evaluate the relationship between the self-esteem level and the perceived social support adolescents received from their families and friend.

The field of the research formed total 13.730 adolescents attending to the high school in the center of Trabzon. According to the table of minimum exempling greatness that T. Yaman e developed for 0.05 error, 390 people were taken, but the 500 adolescents were added so that they would represent the field better.

Data were collected by using a questionnaire prepared by the researcher to determine the socio-demographic characteristics of the students, Procidona and Heller's Perceived Social Support Received from Families and Friends (PSS-F A/FR) scale, and Coppersmith Self-Esteem Inventory (SEI) scale. Percentage, t Test, Correlation Analysis and Variance Analysis were used in evaluating the data.

It was determined that the average point for the Perceived Social Support that adolescents received from their families was 12.081:4.1, ($p<0.05$), It was seen that the average point for the perceived social support that adolescents received from their friends was 13.901:4.6, ($p<0.05$) and It was found that the self-esteem grade average of the adolescents was 64.031:16.67 and that there was a positively relation between the self-esteem grade average and the perceived social support they received from their families and friends ($r=0.423psS/FA$ $r=0.414pSS/FR$, $p<0.05$). The higher the perceived social support they received from their families and friends was the higher the self esteem level of the adolescents was.

Key Words: Self-esteem, social support, adolescent, nursing.

*Bu çalışma 2002 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

**Karadeniz Teknik Üniv. Trabzon SYO Çocuk Sağl. ve Hast. Hemş. (Öğr. Gör.)

***Atatürk Üniv. HYO Çocuk Sağl. ve Hast. Hemş. AD Başkanı (Yrd.Doç.Dr) (Tez Danışmanı)

GİRİŞ ve AMAÇ

Gelişim dönemleri içinde çocuklukla erişkinlik arasında yer alan adölesan dönemi, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmayı kapsayan, buna bağlı olarak da birçok sorunu yapısında taşıyan kritik bir dönemdir. Bu dönemde adölesan ancak kendisine sevgi, şetkat, destek ve anlayış gösterilen bir ortamda sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirerek, toplumdaki yerini alabilir (Yavuzer 200 I, Kulaksızoğlu 1999, Yörükoğlu 1988).

Adölesanlarda görülen birçok sağlık probleminin, düşük benlik saygısıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Düşük benlik saygısına sahip adölesanların; başarısızlığı bekledikleri, sinirli oldukları, daha az gayret gösterdikleri, yaşamdaki önemli şeyleri gözardı ettikleri ve başarısız olduklarında kendilerini değersiz ve yeteneksiz hissettikleri belirlenmiştir (Yörükoğlu 1998, Brown ve Mann 1991).

Çuhadaroğlu (1986) adölesan döneminde benlik saygısının, adölesanın yaşantılarına, içinde bulunduğu aileye ve sosyal ortama göre azalma veya çoğalma gösterebileceğini belirtmektedir.

Aile ve arkadaşları tarafından desteklenen adölesanlar, birçok açıdan olumlu özelliklere sahip olmakta, daha az depresyon ve anksiyete yaşamakta, daha az fiziksel semptom deneyimlemekte, yüksek benlik saygısı ve güçlü bağışıklık sistemine sahip olmaktadır (Ross ve ark 1999).

Aynı zamanda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek adölesanın sosyolojik ve psikolojik sorunlarının önlenmesinde, çözümlenmesinde, zor durumlarla başa çıkabilmesinde, ruh sağlığını koruyabilmesinde ve akademik başarılarının yükseltilmesinde güçlü bir kaynak olarak da yer almaktadır (Cutrona ve ark 1994). Bu nedenle aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı

kavramları üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Hemşire kuramcılara göre benlik kavramındaki bozukluk bir hemşirelik tanısıdır. Hemşirelik müdahalesi gerektiren bir tanı olan benlik saygısı düşüklüğü sorununa hemşirelik yaklaşımlarının, kişinin değişen benlik kavramının değişim nedenlerine, kişiliğine ve destek sistemlerine göre planlanması gerekmektedir (TerakYe 1989).

Bu düşünceden hareketle ve eğitimin verimine katkısı olur inancı ile adölesanlarda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla bu araştırma tanımlayıcı olarak planlanmış ve yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı ve ilişkiyi arayıcı nitelikteki bu çalışmanın evrenini, 2001-2002 öğretim yılında Trabzon İl Merkezi 'ndeki Liselerde öğrenim gören 13.730 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem büyüklüğü T. Yamane'nin (İdil 1998) geliştirdiği "0.05 yanılı için minumum örneklem büyüklüğü tablosuna" göre 0.05 yanılı için 390 kişi olarak belirlenmiş ancak evreni daha iyi temsil edebilmesi için 500 öğrenci örnekleme alınmıştır. Öğrencilerin buldukları liselerde örnekleme seçilmesinde liselerin evrendeki temsil düzeyleri gözönüne alınarak her liseden o oranda öğrenci belirlenmiş daha sonra belirlenen sayıda öğrenci seçmek için lise son sınıf öğrencilerinin listelerinden şubeleri dikkate alınmaksızın basit rastgele örneklem yöntemi ile saptanan sayıya ulaşılmaya kadar araştırmaya öğrenci alınmıştır.

Verilerin toplanmasında, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile sosyal ilişkilerini belirlemeye yönelik kişisel bilgi formu, Öğrencilerin, aile ve arkadaşlarından aldıkları sosyal destek

puanını saptamada, Pracidona ve Heler(1983) tarafından geliştirilen,Eskin tarafından Türkçe'ye uyarlanan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Aile (AS D-AL) ve Arkadaşlardan (ASD-AR) Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Eskin tarafından ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı, aileden algılanan sosyal destek için 0.85, arkadaşlardan algılanan sosyal destek için 0.76 olarak saptanmıştır (Eskin 1993). Öğrencilerin, benlik saygısı puanını saptamada, Stanley Cooper-smith (1986) tarafından geliştirilmiş olan,Turan ve Tufan(1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve geçerlilik, güvenilirlik çalışması yapılan "Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği " (BSÖ) kullanılmıştır. Turan tarafından ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ($r=0.62$) olarak bulunmuş yine Turan ve Tufan'ın birer yıl arayla yapmış oldukları çalışmalarda ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ($r=0.65$, $r=0.76$) olarak saptanmıştır (Turan ve Tufan 1987). Çalışmada ailenin gelir düzeyi, Devlet İstatistik Enstitüsünün verilerine göre, Türk-İş Araştırma Merkezi'nin gıda harcamasına ilişkin Mart 2002' de dört kişilik bir ailenin yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenebilmesi yapılması gereken asgari gıda harcaması tutarı 318 milyon

269 bin lira ve yoksulluk sınırı 967 milyon 383 bin lira olarak hesaplanmıştır (www.turkish.org.tr).

Verilerin toplanması sırasında ilgili kuruluşlardan gerekli resmi izin alınmış ve ayrıca etik kurallara uyularak araştırmaya katılmayı kabul eden adölesanlar bu çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler 1-30 Ocak 2002 öğretim yılında toplanmıştır.

Bu araştırma alfa tutarlılık katsayısı aileden algılanan sosyal destek için 0.79, arkadaşlardan algılanan sosyal destek için 0.71 olarak saptanmıştır. Benlik saygısı ölçeğinin güvenilirliği ise ($r=0.63$) olarak saptanmıştır. Değerlendirmede, bağımsız değişkenlerin sosyal destek ve benlik saygısı düzeylerine etkisinde ikiden fazla gruplarda varyans, ikili bağımsız gruplarda t testi, bazı bağımsız değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişki korelasyon ile değerlendirilmiş, tanımlayıcı özellikler yüzdellik olarak gösterilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan adölesanların yaş ortalamasının 17.28 ± 0.74 (yıl) olduğu, % 50.2'sinin erkek olduğu, % 67'sinin düz liseye, % 33'ünün de meslek lisesine gittiği tespit edilmiştir.

Tablo 1. Adölesanların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	249	49.8
Erkek	251	50.2
Lise Türü		
Düz Lise	335	67.0
Meslek Lisesi	165	33.0
Anne-Babanın Sağ Olup Olmaması		
İkisi de Sağ	475	95.0
Biri Sağ	25	5.0
Annenin Eğitimi		
İlkokul mezunu değil	117	23.4
İlkokul mezunu	216	43.2
Orta dereceli okul	122	24.4
Yüksekokul/Üniversite	45	9.0
Annenin Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	444	88.8
Çalışıyor	56	11.2
Babanın Eğitim Durumu		
İlkokul mezunu değil	25	5.0
İlkokul mezunu	166	33.2
Orta dereceli okul	190	38.0
Yüksekokul/Üniversite	119	23.8
Babanın Mesleği		
Memur	129	25.8
İşçi	63	12.6
Serbest	200	40.0
Emekli	54	10.8
İşsiz	54	10.8
Kardeş Sayısı		
2	129	25.8
3	162	32.4
4 ve üzeri	209	41.8
Ailenin Aylık Geliri		
Çok Düşük	69	13.8
Düşük	181	36.2
Orta	218	43.6
Yüksek	32	6.4

*Adölesanların ailelerinin aylık gelir düzeyleri, Türk-İş Araştırma Merkezinin verileri esas alınarak gruplandırılmıştır.

Adölesanların %95'inin ebeveynlerinden her ikisinin de sağ olduğu, annelerinin % 43.2'sinin ilkokul mezunu olduğu ve % 88.8'inin çalışmadığı, babalarının ise % 38'inin ortadereceli okul mezunu olduğu, % 40'ının serbest çalıştığı saptanmıştır. Adölesanların %41.8'inin 4 ve daha fazla kardeşinin olduğu, ailelerinin %40.6'sının orta düzeyde gelire sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Adölesanların aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının 12.08 ± 4.1 , arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalamalarının

13.90 ± 4.6 olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Ören ve Gençdoğan'ın (1998) yaptıkları araştırmada, öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları 13.83 ± 4.40 , ASD/AR puan ortalamalarının ise 13.60 ± 3.38 olarak belirlenmiştir.

Adölesanların benlik saygısı puan ortalamalarının 64.03 ± 16.67 olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Yıldız ve Erdim'in (1997) yaptığı araştırmada öğrencilerin BSÖ puan ortalaması 68.69 ± 17.07 , Yılmaz'ın (2000) araştırmasında 65.65 ± 16.95 olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Adölesanların Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler (n=500)	Alt ve Üst Değerler	İşaretlenen Alt ve Üst Değerler	$\bar{X} \pm SD$
ASD/AL*	0-20	1-20	12.08 ± 4.1
ASD/AR**	0-20	1-20	13.90 ± 4.6
BSÖ***	0-100	2-100	64.03 ± 16.67

*Aileden algılanan sosyal destek ölçeği

**Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği

***Benlik saygısı ölçeği

Tablo 3. Adölesanların Arkadaş Grubunun Olup Olmamasına Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler (n=500)	A r k a d a ş		t p
	Var (n=399) $\bar{X} \pm SD$	Yok (n=101) $\bar{X} \pm SD$	
ASD/AL	12.42 ± 4.40	10.75 ± 4.22	$t=3.43$ $p<0.05$
ASD/AR	14.81 ± 4.20	10.29 ± 4.63	$t=9.44$ $p<0.05$
BSÖ	65.09 ± 16.80	59.84 ± 15.53	$t=2.84$ $p<0.05$

Arkadaş grubuna sahip olan adölesanların, ASD/AL puan ortalamaları (12.42±4.40) ile ASD/AR puan ortalamaları (14.81±4.20) yüksek bulunmuş ve arkadaş grubuna sahip olma ile sosyal destek puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır (p<0.05). Malo(1994), ailesi tarafından

istenmeyen adölesanların, akranları tarafından da reddedildiğini veya sosyal olarak izole edildiklerini belirtmiştir.

Bu çalışmada, arkadaş grubu olan adölesanların BSÖ puan ortalamalarının da yüksek olduğu (65.09±16.80) bulunmuştur (p<0.05) (Tablo 3).

Tablo 4. Adölesanların Derslerde Söz Alma Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	D e r s l e r d e			F	p
	Evet (n=241) X±SD	S ö z A l m a Hayır (n=16) X±SD	D u r u m u Bazen (n=243) X±SD		
ASD/AL	12.77±4.38	9.87±4.58	11.54±4.33	F=6.882	p<0.05
ASD/AR	14.88±4.11	11.06±5.38	13.11±4.90	F=12.327	p<0.05
BSÖ	67.41±15.89	50.50±16.38	61.56±16.61	F=13.558	p<0.05

Tablo 4' de derslerde söz alan adölesanların, ASD/AL puan ortalamaları (12.77±4.38) ve ASD/AR puan ortalamaları (14.88±4.11) ile BSÖ puan ortalamalarının (67.41±15.89) daha yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05) .

Şahin ve Güvenç (1996) aile desteğine güvenen gençlerin okul başarısının arttığını ve arkadaşlardan yeterli sosyal destek alan adölesanların etkili başatme yöntemleri geliştirdiklerini ve derslerde daha başarılı olduklarını vurgulamışlardır. Cutrona ve ark.(1994) öğrencilerin akademik başarıları ile aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde bir ilişki

olduğunu bulmuştur. Özkan(1987) benlik saygısı yüksek olan adölesanların, okul başarılarının da yüksek olduğunu belirlemiştir.

Kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen adölesanların, ASD/AL puan ortalamaları (12.23±4.43) ve ASD/AR puan ortalamaları (14.27±4.55) ile BSÖ puan ortalamaları (67.17±16.23) daha yüksek bulunmuştur. Adölesanların kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekme durumlarını ASD/AL etkilemediği, ASD/AR ile benlik saygılarının ise etkilediği saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 5).

Tablo 5. Adölesanların Kendi Cinsi ile Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	<u>Kendi Cinsi ile</u>	<u>Arkadaşlık</u>	<u>Kurmada</u>	F	p
	<u>Güçlük</u>	<u>Çekme</u>	<u>Durumu</u>		
	Evet (n=15)	Hayır (n=402)	Bazen (n=83)		
	X±SD	X±SD	X±SD		
ASD/AL	11.26±5.63	12.23±4.43	11.50±4.05	F=1.201	p>0.05
ASD/AR	11.93±5.78	14.27±4.55	12.45±4.64	F=6.760	p<0.05
BSÖ	65.60±18.12	67.17±16.33	58.20±16.98	F=6.211	p<0.05

Yılmaz'ın (2000), Kutlu ve ark. (1997), Sever ve ark. (1993) yaptıkları araştırmalarda, kendi cinsleri ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen

öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları yüksek bulunmuş ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Tablo 6. Adölesanların Karşı Cins ile Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	<u>Karşı Cins ile</u>	<u>Arkadaşlık</u>	<u>Kurmada</u>	F	p
	<u>Güçlük</u>	<u>Çekme</u>	<u>Durumu</u>		
	Evet (n=55)	Hayır (n=264)	Bazen (n=181)		
	X±SD	X±SD	X±SD		
ASD/AL	10.92±4.38	12.79±4.59	11.39±4.04	F=7.78	p<0.05
ASD/AR	11.36±5.26	14.81±4.27	13.36±4.65	F=51.37	p<0.05
BSÖ	55.27±17.47	67.96±14.99	60.95±17.17	F=19.37	p<0.05

Tablo 6’da görüldüğü gibi karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen adölesanların yine ASD/AL puan ortalamaları (12.79±4.59), ASD/AR

puan ortalamaları (14.81±4.27) ile BSÖ puan ortalamalarının (67.96±14.99) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Tablo 7. Adölesanların Duygularını İfade Etmede Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ile Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	<u>D u y g u l a r ı n ı</u>		<u>İ f a d e</u>		<u>E t m e d e</u>	
	<u>G ü ç l ü k</u>		<u>Ç e k m e</u>		<u>D u r u m u</u>	
	Evret (n=77)	Hayır (n=172)	Bazen (n=251)	F	p	
	X±SD	X±SD	X±SD			
ASD/AL	10.83±4.11	12.74±4.33	12.01±4.48	F=5.13	p<0.05	
ASD/AR	11.87±4.85	14.77±4.41	13.92±4.58	F=10.78	p<0.05	
BSÖ	52.51±16.00	69.00±15.56	64.15±15.91	F=28.91	p<0.05	

Duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen adölesanların, ASD/AL puan ortalamaları (12.74±4.33), ASD/AR puan ortalamaları (14.77±4.41) ve BSÖ puan ortalamaları (69.00±15.56) yüksek bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit

edilmiştir (p<0.05).

Kutlu ve arkadaşları (1997) araştırmasında da duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin, BSÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Tablo 8. Adölesanların Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Ölçeği Arasındaki İlişkileri Gösteren Bulgular

Ölçekler	ASD/AL		BSÖ	
	r	p	r	p
ASD/AL	----	----	0.423*	p<0.05
ASD/AR	0.377**	p<0.01	0.414*	p<0.05

Bu çalışmada, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği ile benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Yine aileden algılanan sosyal destek ölçeği ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Ören ve Gençdoğan'ın(1998) araştırmasında, ASD/ AL ve ASD/ AR arasındaki korelasyon değeri 0.257 olarak bulunmuş ve pozitif doğrultuda anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada, adölesanların yaş ortalamaları ile ASD/ AL, ASD/ AR ve BSÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Yörükoğlu(1998), benlik kavramının adölesan çağında sürekli iniş çıkışlar ve dalgalanmalar gösterdiğini belirtmiştir.

Bu çalışmada, kızların ASD/ AL puan ortalamaları (12.79 ± 4.66) ve ASD/AR puan ortalamalarının (14.75 ± 4.40), erkeklere göre yüksek olduğu belirlenmiş ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Banaz'ın (1992) araştırmasında, kızların erkeklere kıyasla daha fazla arkadaş desteği aldığı bulunmuştur ($p<0.05$).

Elbir'in (2000) araştırmasında, kız öğrencilerin ASD/ AL puan ortalamalarının 67.15 ± 10.23 , erkeklere göre 66.39 ± 9.21 daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p>0.05$). Kız öğrencilerin ASD/AR puan ortalamalarının da (64.28 ± 9.38), erkeklerden yüksek olduğu saptanmış ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Bu çalışmada, adölesanların BSÖ puan ortalamalarının kızlarda (64.32 ± 17.07) erkeklere göre (63.74 ± 16.29)

yüksek olduğu bulunmuştur ($p>0.05$).

Güngör (1989) erkeklerin BSÖ puan ortalamalarını 50.32 ± 11.15 , kızların BSÖ puan ortalamalarını 50.61 ± 10.84 olarak bulmuştur ($p>0.05$).

Uyanık'ın(2000) araştırmasında, BSÖ puan ortalamalarının her iki cinstede yüksek olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$).

Bu çalışmada, düz liseye giden adölesanların ASD/ L puan ortalamaları (12.53 ± 4.33) ve AS D/AR puan ortalamalarının (14.05 ± 4.59) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Adölesanların gittikleri okul türüne göre ASD/ AL puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı ($p<0.05$), ASD/ AR puan ortalamaları arasındaki fark ise anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Düz liseye giden adölesanların BSÖ puan ortalamalarının da (64.60 ± 16.85) daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p>0.05$).

Bu çalışmada, ebeveynlerinden biri ölü olan adölesanların AS D/ AL puan ortalamaları (12.84 ± 5.54), ASD/AR puan ortalamaları (14.76 ± 4.42) ve benlik saygısı puan ortalamaları (67.04 ± 12.92) daha yüksek bulunmuştur ($p>0.05$).

Oğuzhanoğlu (1988) anne-baba yoksunluğunun düşük benlik saygısına neden olabileceğini belirtmiştir.

Bu çalışmada anne eğitiminin, aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteği etkilemediği saptanmıştır ($p>0.05$).

Çalışmada, annesi ortadereceli okul mezunu olan adölesanlarda benlik saygısı puan ortalamalarının en yüksek (67.43 ± 14.95) olduğu belirlenmiş ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Yılmaz'ın (2000), araştırmasında anne eğitim düzeyi ile BSÖ arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Bu çalışmada, annenin çalışma durumu ile adölesanların, ASD/ AL ve

ASD/AR ile BSÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çalışmada, babanın eğitimin ve çalışma durumunun ASD/ AL, ASD/ AR ile BSÖ puan ortalamalarını etkilemediği saptanmıştır ($p>0.05$).

Karaaslan'ın (1993) araştırmasında, babaların meslek statüsü ile öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ($p<0.05$) ve babaları orta statülü mesleklerde çalışan öğrencilerin, düşük statülü öğrencilere göre daha yüksek benlik saygıları olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada adölesanların kardeş sayılarına göre ASD/ AL puan ortalamalarının 2 kardeşi olanlarda en yüksek (12.45 ± 4.15), ASD/ AR puan ortalamalarının ise 3 kardeşi olanlarda en yüksek (14.54 ± 4.70) olduğu bulunmuş ($p>0.05$).

Elbir'in(2000) araştırmasında,1 kardeşi olan öğrencilerin ASD/ AL puan ortalamaları (69.01 ± 8.84) ve ASD/AR puan ortalamaları (64.33 ± 9.21) en yüksek bulunmuş ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Bu çalışmada, BSÖ puan ortalamaları 3 kardeşi olan adölesanların en yüksek (67.40 ± 16.25) bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Palabıyıkoglu(1989) ve ark yaptığı araştırmada, çocuk sayısı fazla olan ailelerin evlilik çatışması yaşadıkları, bunun da adölesanın kendini kabul düzeyini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır.

Bu çalışmada, adölesanların ailelerinin aylık gelirleri ile ASD/ AL ve ASD/ AR puanları arasında yapılan korelasyon analizinde; ASD/ AL puanları ile ailelerinin aylık gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Fakat ASD/AR ve benlik saygısı ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Elbir'in (2000) araştırmasında, ailelerinin aylık gelirleri yüksek olan lise 1.sınıf öğrencilerinin, ailelerinin gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuş ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Bu çalışmada, kendisinde kronik sağlık sorunu olmayan adölesanlarda ASD/AL puan ortalamalarının (12.18 ± 4.31) daha yüksek olduğu ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı,ASD/ AR puan ortalamalarının (14.04 ± 4.59) yine bu grupta yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Kendisinde kronik sağlık sorunu olmayan adölesanların benlik saygısı puan ortalamalarının da daha yüksek (64.39 ± 16.40) olduğu saptanmıştır ($p>0.05$). Ersanlı (1996), adölesan dönemde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin, sosyal iyi olma ve fiziksel sağlık açısından önemi yanında, adölesanın sağlığını koruması ve devam ettirmesi açısından da benlik saygısının önemini vurgulamıştır.

Bu çalışmada, ailelerinde kronik sağlık sorunu olmayan adölesanlarda ASD/AL puan ortalamaları (12.25 ± 4.34) ve ASD/ AR puan ortalamaları (14.02 ± 6.62) en yüksek bulunmuştur ($p>0.05$).

Bu çalışmada, ailelerinde kronik sağlık sorunu olmayan adölesanların benlik saygısı puan ortalamalarının (65.24 ± 16.24) daha yüksek olduğu ve gruplar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Yılmaz'ın (2000) araştırmasında da, ailesinde kronik sağlık sorunu olmadığını belirten öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları daha yüksek

bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Adölesanların, aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının 12.08:1:4.1 olduğu ($p<0.05$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalamalarının 13.90:1:4.6 olduğu ($p<0.05$), benlik saygısı puan ortalamasının da 64.03:1:16.67 olduğu bulunmuştur. Aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arttıkça benlik saygısının yükseldiği saptanmıştır.

Yapılan çalışmanın sonuçları doğrultusunda hemşireler tarafından anne-babaların sağlıklı çocuk yetiştir-

meleri, çocuk bakım ve eğitimi, adölesan dönemi ve sorunları, sosyal ve duygusal gereksinimleri konusunda bilgilendirilmeleri, adölesanların sosyal destek kaynaklarının artırılması, özellikle çevrelerinden yeterli desteği göremeyen adölesanlara, sağlık ekibi özellikle hemşireler tarafından gerekli desteğin sağlanması, ül_ emizde, ergenlerin sağlıklı bireyler olarak yetişebilmelerini sağlamak amacıyla erken tanı ve teşhis yöntemlerinden yararlanılması ve özellikle hemşirelerin koruyucu sağlık politikaları geliştirilmesi aşamasına katılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

Banaz M (1992). Lise öğrencilerinde sosyal destek kaynakları ve stres ile ruh sağlığı arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniv. Sosyal Bil. Enst İzmir.

Brown J., Mann L (1991). Decision-making competence and self-esteem a comparison of parent and adolescents. Journal of Adolescence 14.

Cutrona CE, Cole V, Colangelo N et al. (1994).Parenteral social support and academic achievement: An attachment theory perspective. Journal of Personality and Social Psychology 66(2):369-378.

Cuhadaroğlu F (1986). Adölesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri AD., Ankara.

Elbir N (2000). Lise i. sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniv. Sosyal Bil. Enst. Eğitim Bil. AD., Ankara.

Ersanlı K (1996). Benliğin Gelişimi ve Görevleri. 2. Baskı, Samsun.

Eskin M (1993). Reliability, of the Turkish version of the perceived social support from friends and family scales. Journal of Clinical Psychology 49(4):515-522.

Güngör A (1989). Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler. Doktora Tezi. Hacettepe Üniv. Sosyal Bil. Enst., Ankara.

Karaaslan A (1993). Öğrenci hemşirelerin benlik saygısı düzeyleri ve bunu etkileyen etmenlerin incelenmesi. Ege Üniv. HYO Derg., 9:21-30

Kulaksızoğlu A (1999). Ergenlik Psikolojisi. 2.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kutlu Y ve ark. (1997). İstanbul Üniv. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokul öğrencilerinin 4 yıllık eğitim süresi içindeki atılganlık düzeyi ve benlik saygısının araştırılması. IV.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs.

Malo L (1994). Ex partner, family, friends and other relationships. Their role with in the social network of long-term single mothers (Journal of applied social psychology 24(1):60-8 ı.

Oğuzhanoğlu NK, Kültür S (1998). Lise Öğrenimini sürdüren 15-18 yaşları arasındaki ergenlerde benlik saygısı ve bunu etkileyen etmenler. 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Ankara, 451-456.

Orhan İ (1989). Örneklem teorisi ve

işletme yöntemleri uygulaması. İstanbul, 242.

Ören N, Gençdoğan B (1998). Psikolojik danışma ve rehberlik anabilim dalı öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyleri ile empatik beceriler arasındaki ilişki. VILUlusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Konya.

Özkan İ (1987). Gençlerde benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki ilişki. 23.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. İstanbul.

Palabıyıkoglu R ve ark. (1989). Nörolojik belirtileri olan ergenlerin kendini kabul düzeyi ile ana-baba tutumlarının ilişkisi. XXV. Ulusal psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Mersin.

Ross LT, Lutz CJ, Lokey B (1999). "Perceived social support and attributions for failed support (PSPB.25.896-909)".

Taysi E (2000). Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek. Ankara Üniv. Sosyal Bil. Ensİ. Psikoloji AD., (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Sever A ve ark. (1993). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin benlik saygıları ve ruhsal durumlarının araştırılması. Hemşirelik Bülteni, 7 :95-101.

Şahin D, Güvenç GB (1996). Ergenlerde aile algısı benlik algısı. Türk Psikoloji Dergisi,11(38):22-32.

Terakye G (1998). Hacettepe Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı ve ruhsal durum etkileşiminin değerlendirilmesi.

25. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Mersin.

Tufan B (1988). Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı üzerine bir inceleme. 24.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi GA T A, Ankara.

Turan N, Tufan B (1987). Coopersmith benlik saygısı Envarterinin geçerlilik-güvenilirlik çalışması. 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, İstanbul. 816-817.

Uyanık G (2000). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı ile ruhsal durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniv. Sağlık Bilimleri Ensİ. Ankara.

..... **www**
.turkis.org.tr/gidaharmart.doc. (Mart 2002 Gıda Harcaması).

Yavuzer H (2001). Çocuk Psikolojisi. 20. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yıldız S, Erdim L (1997). Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin ilk-orta öğrenim deneyimlerinin sınav kaygıları ve benlik saygıları ile ilişkisi. IV.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs.

Yılmaz S (2000). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniv. Sağl. Bil. Ensİ. Psikiyatri Hemş. AD., Erzurum.

Yörükoğlu A (1988). Çocuk Ruh Sağlığı. 14.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Yörükoğlu A (1998). Geçlik Çağı.10. Baskı, Özgür Yayınları, Ankara.